

УДК 371.13:504 (008)

Н. О. МИКИТЕНКО

СТРУКТУРА ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ ПРИРОДНИЧОГО ПРОФІЛЮ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Проаналізовано особливості та ключові характеристики моделі іномовної професійної підготовки фахівця природничого профілю у ВНЗ України. Визначено цілі навчання іноземної мови студентів природничих спеціальностей, основні вимоги до знань та вмінь студентів. Узагальнено теоретичні засади, здійснено аналіз принципів й організаційних особливостей іномовної професійної підготовки студентів вказаних спеціальностей. Обґрунтовано основні принципи формування змісту іномовної професійної підготовки майбутніх фахівців природничого профілю.

Ключові слова: структура іномовної професійної підготовки фахівця природничого профілю, цілі навчання, теоретичні засади професійної підготовки, принципи підготовки фахівців, зміст іномовної професійної підготовки, принципи формування змісту.

Н. А. МИКИТЕНКО

СТРУКТУРА ИНОЯЗЫЧНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТА ПРИРОДОВЕДЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ

Проанализированы особенности и ключевые характеристики модели иноязычной профессиональной подготовки специалиста природоведческого профиля в высших учебных заведениях Украины. Определены цели обучения иностранному языку студентов природоведческих специальностей, требования к знаниям и умениям студентов. Обобщены теоретические основы, произведен анализ принципов и организационных особенностей иноязычной профессиональной подготовки студентов указанных специальностей. Обоснованы ведущие принципы формирования содержания иноязычной профессиональной подготовки будущих специалистов природоведческого профиля.

Ключевые слова: структура иноязычной профессиональной подготовки будущего специалиста природоведческого профиля, цели обучения, теоретические основы профессиональной подготовки, принципы подготовки специалистов, содержание иноязычной профессиональной подготовки, принципы формирования содержания.

N. O. MYKYTENKO

STRUCTURE OF TEACHING ESP TO FUTURE PROFESSIONAL IN THE REALM OF SCIENCES AT THE UNIVERSITIES OF UKRAINE

The article deals with specific features and key descriptions of the model of teaching ESP to students majoring in sciences in the universities of Ukraine. The main goals of ESP studying and requirements to students' knowledge and skills have been defined. Theoretical basics of ESP teaching have been generalized. The main principles and organizational peculiarities of teaching ESP to students majoring in sciences have been analysed. The main principles of forming the content of ESP training for future professionals in the realm of Sciences have been grounded.

Key words: structure of teaching ESP to students majoring in sciences, studying goals, theoretical basics of ESP teaching, principles of specialists' training, ESP content, principles of content forming.

Іншомовна професійна підготовка фахівця природничого профілю повинна відповідати вимогам часу, бути зорієнтованою на розширення кола професійних ролей та функцій, перспективу міжнародної співпраці, забезпечувати можливість мобільності як науковців, так і студентів у межах світового освітнього простору. Формування іншомовної професійної компетентності фахівця, здатного виявляти креативність у процесі вирішення професійних завдань та виконання професійних функцій і ролей, є сьогодні стратегією професійної підготовки фахівців природничих спеціальностей. Відповідно, іншомовна професійна підготовка цих фахівців є важливою складовою їх підготовки під час навчання у вищому навчальному закладі (ВНЗ).

Проблеми професійної підготовки фахівців негуманітарного профілю відображені у працях П. Атутова, І. Бега, Н. Бібік, С. Гончаренка, Р. Гуревича, А. Захлібного, І. Зязюна, Н. Ничкало, В. Сидоренка, та інших науковців. Психолінгвістичні, лінгвістичні та методичні проблеми формування іншомовної комунікативної та професійної компетенцій і компетентностей досліджували науковці Л. Барна, М. Барна, Л. Бахман, І. Бутницький, І. Зімня, І. Козловська, З. Коннова, О. Кучеренко, О. Леонтьєв, І. Мегалова, Д. Хаймз, Л. Шевчик та ін. Теоретичні основи формування іншомовної професійної компетентності майбутнього фахівця природничого профілю вивчали В. Краєвський, М. Архангельская, В. Ледньов, Н. Пурішев, І. Романюк, Г. Рузавін та інші вчені. Проте результати аналізу джерел з проблеми дослідження доводять, що у наявних нині науково-педагогічних працях немає комплексного дослідження, яке висвітлює визначальні характеристики моделі іншомовної професійної підготовки фахівця природничого профілю у ВНЗ України.

Мета статті – з'ясувати особливості та ключові характеристики структури іншомовної професійної підготовки фахівця природничого профілю у ВНЗ України.

Відповідно до мети дослідження визначені такі його завдання: 1) встановити цілі навчання іноземної мови студентів природничих спеціальностей, основні вимоги до знань та умінь студентів; 2) проаналізувати принципи й організаційні особливості іншомовної підготовки студентів природничих спеціальностей; 3) узагальнити теоретичні засади, з'ясувати домінуючі форми і методи навчання іноземної мови, критерії оцінювання академічних успіхів студентів; 4) обґрунтувати основні принципи формування змісту іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців природничого профілю.

До напрямів підготовки фахівців природничого профілю, згідно з переліком напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, належать: фізика та прикладна фізика, хімія, біологія, географія, гідрометеорологія, геологія, екологія, геодезія, картографія та землевпорядкування [8].

Нині іншомовна професійна підготовка майбутніх фахівців природничих спеціальностей здійснюється за ступеневою системою освіти. Термін вивчення навчальних дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова професійного спрямування» на кожному з рівнів системи визначається кількістю кредитів – академічних залікових одиниць, які повинен скласти студент. Навчальними планами більшості національних класичних університетів України відведено для вивчення студентами природничих спеціальностей бакалаврату навчальних дисциплін «Іноземна мова» чи «Іноземна мова професійного спрямування» 5 кредитів, що становить 180 навчальних годин, включаючи самостійну роботу студентів. Навчальні плани лише окремих ВНЗ відводять 1-2 кредити для вивчення студентами природничих спеціальностей магістратури іноземної мови професійного спрямування. Під час вступу в аспірантуру (докторантуру) необхідно скласти кандидатський іспит з іноземної мови професійного спрямування. Аспіранти (докторанти) природничих спеціальностей вивчають іноземну мову професійного спрямування впродовж першого року навчання в аспірантурі (докторантурі), що має 3 кредити.

У новий етап вивчення іноземних мов у нашій країні вступило на початку 90-х років минулого століття. У навчальних планах більшості природничих факультетів українських ВНЗ для III-IV семестрів навчання з'явилась навчальна дисципліна «Іноземна мова професійного спрямування». Проте, на нашу думку, слушною є позиція викладачів Ташкентського політехнічного інституту А. Борисової, С. Шагаєвої та Л. Федорової, які ще у 1990 р. наполягали на тому, що студенти II курсу недостатньо обізнані в своїй майбутній професії для того, щоб опрацьовувати фахову літературу іноземною мовою [1, с. 8].

Навчання студентів природничих спеціальностей іноземної мови у ВНЗ передбачає комплексну реалізацію практичної, розвивальної, загальноосвітньої та виховної мети. Практична мета навчання полягає в оволодінні студентами іноземною мовою як засобом комунікації в усній і письмовій формах в соціально-побутовій, соціально-культурній та професійній сферах; здобутті знань про будову іноземної мови, її систему, особливості функціонування певних мовних моделей та структур; виявленні подібностей та розбіжностей з рідною мовою. Розвивальна мета передбачає подальший розвиток іншомовної комунікативної компетенції студента, формування у нього нових умінь та навичок іншомовного спілкування, його слухової, зорової, оперативної і тривалої пам'яті, уваги, логічного мислення, вольових якостей, пов'язаних з досягненням успіху в навчальній діяльності. Загальноосвітня мета передбачає збагачення духовного світу студента, розширення його кругозору, здобуття знань про культуру й традиції країни, мова якої вивчається. Виховна мета передбачає виховання у студентів культури спілкування.

Згідно з Галузевими стандартами вищої освіти з природничих спеціальностей випускник бакалаврату повинен:

- здійснювати читання та осмислення професійно-орієнтованої та загальнонаукової іншомовної літератури, використання її у соціальній та професійній сферах;
- у виробничих умовах, на основі лексико-граматичного мінімуму, користуючись професійно-орієнтованими іншомовними (друкованими та електронними) джерелами, за допомогою відповідних методів здійснювати ознайомче, пошукове та вивчаюче читання;
- у виробничих умовах, користуючись лексико-граматичним мінімумом та професійно-орієнтованими іншомовними (друкованими та електронними) джерелами, за допомогою відповідних методів проводити: аналітичне опрацювання іншомовних джерел з метою отримання інформації, що необхідна для вирішення певних завдань професійно-виробничої діяльності; працювати з контрактами, релізами про партнерство, результатами патентного пошуку, рекламою з метою врегулювання виробничих питань;
- використовувати інформаційні технології для обробки іншомовних професійно-орієнтованих джерел;
- під час виконання професійних обов'язків, використовуючи комп'ютерні системи автоматизованого перекладу та електронні словники, робити переклад іншомовної інформації;
- застосовувати елементи соціокультурної компетенції;
- у виробничих умовах під час усного та письмового спілкування за допомогою відповідних методів застосовувати компоненти соціолінгвістичної компетенції для досягнення взаємного порозуміння.

Метою вивчення майбутніми фахівцями природничого профілю іноземної мови повинно бути не накопичення теоретичних знань, а формування у них практичних навичок усного і писемного мовлення, слухання, розуміння і читання, вміння застосовувати ці навички для вирішення комунікативних завдань [5, с. 48]. Особливо актуальною для проблеми формування іншомовної професійної компетентності є система функціонування аналітичного апарату майбутніх фахівців для вирішення професійних завдань за допомогою іншомовного професійного спілкування [4, с. 97].

Принципами організації навчального процесу з вивчення іноземних мов, у зв'язку з обмеженою кількістю навчального часу, що відводиться навчальними планами підготовки фахівців немовних спеціальностей, зокрема природничих, мають бути: системність, фундаменталізація навчання, дозованість та структурованість навчального матеріалу, послідовність і наступність його викладу, гнучкість та варіативність навчальних програм, реалізація міжпредметних зв'язків, застосування теоретичних знань у практичній підготовці студентів, орієнтація на подальшу практичну діяльність майбутніх фахівців та врахування вимог ринку праці, а також економне використання аудиторного часу та раціональна організація самостійної роботи студентів, яка має бути керованою і цілеспрямованою [9, с. 21].

Згадані принципи організації навчання іноземних мов професійного спрямування у вищій школі мають визначати такі його етапи:

- постановка навчальних цілей на основі аналізу результатів іншомовної комунікативної діяльності студентів на фахову тематику з використанням термінів з циклу фахово

орієнтованих дисциплін;

- планування і проектування діяльності викладачів і студентів, що передбачає виконання навчальних завдань, які сприятимуть формуванню в студентів необхідних професійних знань, умінь та навичок;
- практична реалізація теоретичних засад формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей у процесі навчання у ВНЗ;
- моделювання конкретних професійних ситуативних завдань та проблем, що допомагає студентам в умовах навчального процесу максимально наблизитись до виконання майбутніх професійних функцій;
- організація самостійної роботи студентів, що передбачає надання студентам можливості самостійного вибору засобів досягнення поставленої навчальної мети.

Відповідно до сучасних соціальних замовлень та вимог ринку праці, іншомовна професійна підготовка майбутніх фахівців природничого профілю повинна ґрунтуватися на дидактичних підходах і теоріях, які гарантуватимуть досягнення навчальних цілей. Такими підходами можемо вважати компетентнісний, особистісно-орієнтований, індивідуальний, діяльнісний, гуманістичний, екологічний, гносеологічний підходи, а теоріями – теорію систем, теорію пізнання й теорію «соціальної концепції освіти» з урахуванням вимог сучасного суспільства до фахівців.

До загальноприйнятих домінуючих форм організації навчання іноземної мови майбутніх фахівців природничих спеціальностей у ВНЗ відносять аудиторні практичні заняття, індивідуальні консультації й самостійна робота студентів.

Ефективність формування іншомовної професійної компетентності у студентів-природничиків зростає в процесі організації навчання засобами таких нетрадиційних форм і методів, як: проблемне заняття, «заняття удвох», пояснення із заздалегідь запланованими помилками, ознайомлення-візуалізація, пояснення-прес-конференція, бесіда, дискусія, розгляд конкретних ситуацій, міждисциплінарний семінар, проблемний семінар, тематичний семінар, орієнтаційний семінар, системний семінар, «круглий стіл», метод симуляцій, ділові, рольові, ситуаційні ігри [7, с. 271–292].

У процесі формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю віддається перевага методам навчання, спрямованим на інтеграцію теоретичних знань з практикою, а саме:

- методам, пов'язаним з джерелами передачі та сприймання навчального матеріалу: словесним, наочним та практичним;
- логічним методам передання та відтворення інформації: індуктивним, дедуктивним, моделюванню, узагальненню, конкретизації, асоціації, абстрагуванню;
- методам навчання на основі самостійної пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративному, репродуктивному, частково пошуковому, дослідницькому, а також методу проблемного вивчення матеріалу [3, с. 22; 5, с. 228].

Поточний контроль рівня знань здійснюється шляхом проведення тестувань, написання та перевірки творчих письмових завдань, диктантів, перекладів, усного опитування; підсумковий контроль – у ході проведення модульних тестувань та опитувань, диференційованого заліку та іспиту.

Виклад курсу та контроль досягнутих успіхів студентів здійснюється згідно з вимогами кредитно-модульної системи навчання. Навчальні і робочі програми викладання дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова професійного спрямування» студентам природничих спеціальностей у вітчизняних вузах України передбачають вивчення певної кількості змістових модулів впродовж чотирьох семестрів. Вивчення курсу «Іноземна мова» завершується у кожному семестрі заліком, в останньому – іспитом. Академічні успіхи студентів визначаються відповідно до національної системи оцінювання, 100-бальної шкали оцінювання, що використовується у більшості університетів країни, а також шкали ECTS.

Зміст іншомовної професійної підготовки фахівців природничого профілю як компонента професійної підготовки визначає модель іншомовного професійного спілкування, розробка якої передбачає досягнення навчальних, прагматичних, розвивальних та виховних цілей. Він має відображати основні принципи формування вказаної структури: теоретичної та наукової

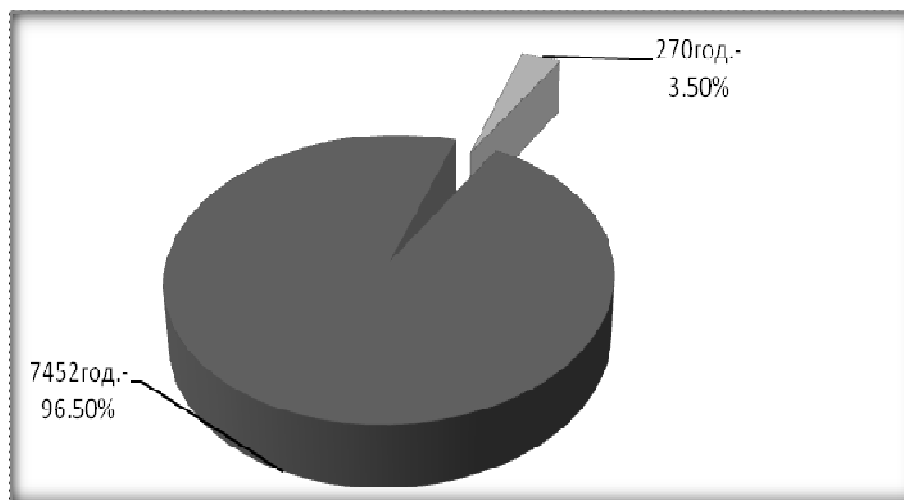
обґрунтованості; відображення основ наукової методології в системі вищої освіти; технологічності; інтеграції теорії з практикою; відображення соціального характеру освіти; орієнтації на подальшу професійну діяльність; співвіднесеності змістового та поетапного елементів робочих навчальних програм дисциплін підготовки бакалаврів і магістрів природничих спеціальностей; обґрунтованості та логічності у виборі тем змістових модулів навчальних курсів; міждисциплінарного підходу до формування мислення майбутніх фахівців природничого профілю; реалізації принципу міжпредметних зв'язків; використання академічного стилю мовлення; моніторингу успішності студентів; регулярного аналізу актуальності та відповідності навчальних програм курсів загальноєвропейським рекомендаціям щодо забезпечення якості вищої освіти і вимогам ринку праці.

Зміст навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» має бути посеместрово узгодженим зі змістом циклів фундаментальних та фахово орієнтованих дисциплін, відповідаючи принципам системності, комплексності та реалізації міжпредметних зв'язків.

Серед дидактичних прийомів практичної реалізації міжпредметних зв'язків іноземної мови професійного спрямування з фундаментальними і професійно орієнтованими дисциплінами у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців природничого профілю: вивчення особливостей академічного і наукового стилів мовлення на прикладі автентичної літератури за фахом іноземною мовою, що передбачає залучення таких методів навчання, як читання, анування основного змісту тексту, його переклад, укладення двомовних термінологічних словників чи тлумачних словників іноземною мовою, бесіди та дискусії, діалоги на фахову тематику, дидактичні ігри – ситуативні, рольові, симуляційні, інтелектуальні, написання індивідуальних та групових проєктів-досліджень іноземною мовою на фахову тематику, підготовка студентами презентацій на фахову тематику, доповідей іноземною мовою для участі у студентських наукових конференціях.

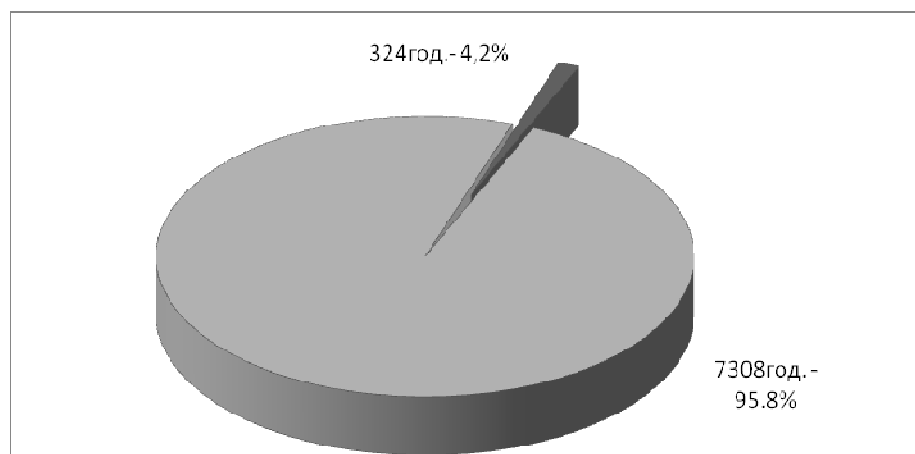
На сучасному етапі здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців природничого профілю у більшості вітчизняних ВНЗ не створені належні умови для успішної реалізації принципів наступності і послідовності у вивченні іноземної мови професійного спрямування та дисциплін фундаментального і професійно-орієнтованого циклів. Так, навчальні плани професійної підготовки бакалаврів спеціальностей «біологія», «хімія», «фізика», «геологія» та «географія» передбачають вивчення студентами іноземної мови у I–II навчальних семестрах, іноземної мови професійного спрямування у III–IV семестрах, а більшості фахово орієнтованих дисциплін – в V семестрі.

Крім того, тенденції до зменшення кількості навчальних годин, відведених для вивчення студентами природничих спеціальностей дисциплін «Іноземна мова та «Іноземна мова професійного спрямування», аж ніяк не сприяють формуванню належного рівня володіння студентами іншомовною комунікативною та іншомовною професійною компетентностями, що є кінцевою метою іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців природничих спеціальностей. До прикладу, співставимо діаграми, які ілюструють кількість навчального часу, що відводився навчальним планом підготовки бакалавра напряму «біологія» для вивчення студентами навчальних дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова професійного спрямування» у Львівському національному університеті імені (ЛНУ) Івана Франка (рис. 1) та Тернопільському національному педагогічному університеті (ТНПУ) імені Володимира Гнатюка (рис. 2) у 2007/08 н. р., з діаграмою, яка ілюструє кількість навчального часу, що відводиться навчальним планом підготовки бакалавра напряму «біологія» для вивчення студентами навчальних дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова професійного спрямування» у Львівському національному університеті імені Івана Франка у 2010/11 н. р. згідно з рекомендаціями МОН України (рис. 3).

Рис. 1. Співвідношення кількості навчальних годин дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова професійного спрямування» до інших дисциплін теоретичної підготовки бакалавра напрямку «біологія» (очна форма навчання) у ЛНУ ім. І. Франка у 2007/08 н. р. (%)

Цикл гуманітарних та соціально-економічних дисциплін складає 1296 навч. год., що становить 16 % усього навчального часу. Вивченню іноземної мови відводиться 270 навч. год., що становить 3,5 % усього навчального часу.

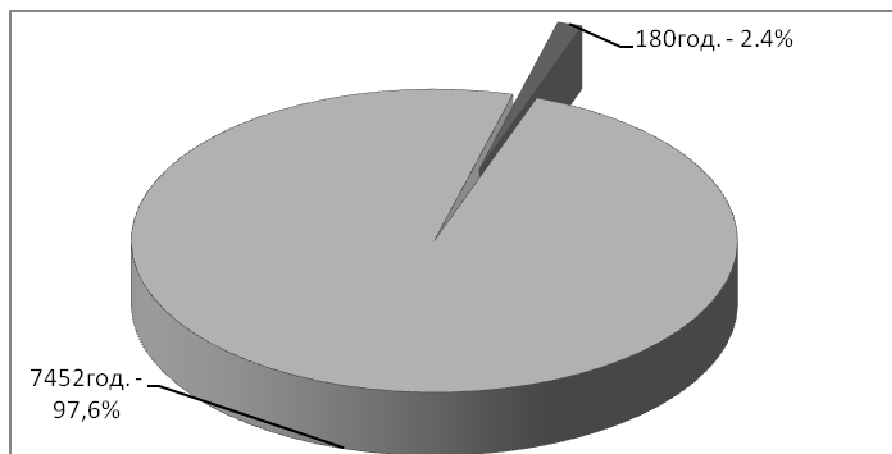

Рис. 2. Співвідношення кількості навчальних годин дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова професійного спрямування» до інших дисциплін теоретичної підготовки бакалавра напрямку «біологія» (очна форма навчання) у ТНПУ ім. В. Гнатюка у 2007/08 н. р. (%)

Для вивчення циклу гуманітарних та соціально-економічних дисциплін відводиться 1656 навч. год., що становить 21,7 % усього навчального часу. З них вивченню іноземної мови відводиться 324 навч. год., що становить 4,2 % усього навчального часу.

У 2010/11 н. р. навчальним планом підготовки бакалавра напрямку «біологія» у ЛНУ ім. І. Франка відводиться для вивчення студентами спеціальності «біологія» дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова професійного спрямування» лише 5 кредитів (180 навчальних годин), що становить 2,5 % усього навчального часу.

Подібні тенденції простежуються й у більшості ВНЗ, оскільки рекомендації щодо зменшення кількості навчальних годин для вивчення студентами природничих спеціальностей дисциплін суспільно-гуманітарного циклу, в тому числі іноземної мови, були запропоновані МОН України. Сьогодні студенти природничих спеціальностей ВНЗ вивчають іноземну мову впродовж двох перших семестрів навчання, іноземну мову професійного спрямування – III і IV семестрах. Вимогою вступу в магістратуру є успішне складання іспиту з дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування».

Рис. 3. Співвідношення кількості навчальних годин дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова професійного спрямування» до інших дисциплін теоретичної підготовки бакалавра напрямку «біологія» (очна форма навчання) у ЛНУ ім. І. Франка у 2010/11 н.р. (%)

Результати відтермінованої діагностики стану володіння студентами IV курсу природничих спеціальностей ЛНУ ім. І. Франка іншомовною професійною компетентністю (експериментом було охоплено 363 студенти) доводять, що 38 % майбутніх фахівців на дуже низькому рівні володіють мовленнєвими вміннями (монологічного та діалогічного мовлення, аудіювання), такими складовими лінгвістичної компетентності, як семантична, фонологічна, орфографічна та орфоепічна. Такі дані порівняно з даними діагностики стану володіння цими ж студентами іншомовною професійною компетентністю одразу після завершення вивчення ними дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» свідчать, що тривалий інтервал у вивченні іноземної мови/іноземної мови професійного спрямування сприяє значному зниженню рівня володіння студентами іншомовною професійною компетентністю.

Для вивчення студентами магістратури лише окремих природничих спеціальностей дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» відводиться незначна кількість навчальних годин. Проте, згідно з вимогами робочих і навчальних програм, уже з початку вивчення навчального курсу студенти повинні володіти іншомовною професійною компетентністю на рівні просунутого незалежного користувача – B2 (згідно з глобальною шкалою рівнів володіння мовою, визначеною у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти [2, с. 22–25]).

У ЛНУ ім. І. Франка магістрантам природничих спеціальностей, які навчалися в групах з поглибленим вивченням іноземної мови, після завершення курсу вивчення іноземної мови пропонується для написання магістерських робіт опрацювати близько 50 джерел іноземною мовою за темою дослідження, здійснити короткий виклад змісту дипломного проекту у вигляді реферату, укласти двомовний термінологічний словник, який налічував би щонайменше 200 термінів з досліджуваної проблеми. Захист дипломних проектів за бажанням студентів відбувається як державною, так і іноземною мовами, зокрема англійською та німецькою. Для виконання таких завдань магістранти мають повинні володіти іншомовною професійною компетентністю на рівні компетентного досвідченого користувача (C2).

Для вступу в аспірантуру випускники магістратури мають володіти іншомовною професійною компетентністю щонайменш на рівні досвідченого користувача (C1), який може розуміти широкий спектр дуже складних та великих текстів і розпізнавати їх імпліцитне значення, висловлюватися швидко і спонтанно без помітних утруднень, пов'язаних з пошуком засобів вираження; ефективно і гнучко користуватися мовою в суспільному житті, навчанні та за професійними цілями, чітко, логічно і детально висловлюватися на складні теми, демонструючи свідоме володіння граматичними та лексичними структурами [2, с. 22–25].

На підставі аналізу проблеми дослідження та узагальнення його результатів можемо стверджувати, що: формування змісту навчання іноземної мови для спеціальних цілей залежить від мети навчання, яку формулюють на підставі аналізу потреб студента та аналізу цільової ситуації.

Основними принципами формування змісту навчальної дисципліни «Іноземна мова для спеціальних цілей» підготовки бакалаврів, магістрів та кандидатів і докторів філософії природничого профілю повинні бути: теоретична та наукова обґрунтованість; відображення основ наукової методології в системі вузівської освіти; технологічність; інтеграція теорії з практикою; відображення соціального характеру освіти; орієнтація на подальшу професійну діяльність; співвіднесеність змістового та поетапного елементів робочих навчальних програм дисциплін підготовки бакалаврів і магістрів природничих спеціальностей; обґрунтованість і логічність у виборі тем змістових модулів навчальних курсів; міждисциплінарний підхід до формування мислення майбутніх фахівців природничого профілю; реалізація принципу міжпредметних зв'язків; використання академічного стилю мовлення; моніторинг успішності студентів; регулярний аналіз актуальності та відповідності робочих навчальних програм курсів навчальних дисциплін загальноєвропейським рекомендаціям щодо забезпечення якості вищої освіти.

Існує необхідність модифікації змісту курсів навчальних дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова професійного спрямування» з метою їх узгодження зі змістом дисциплін базового та фахово орієнтованого циклів і збільшення кількості навчальних годин для вивчення цих дисциплін студентами природничих спеціальностей.

Здійснений нами аналіз структури іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців природничих спеціальностей не вичерпує усіх аспектів цієї важливої проблеми. Проблеми технологічності іншомовного фахово орієнтованого навчання майбутніх фахівців природничих спеціальностей, а також перспективи розробки технології формування іншомовної професійної компетентності фахівця природничого вивчатимемо у наших подальших дослідженнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова А. Пути обучения иностранным языкам с профессиональной ориентацией / А. Борисова, С. Шагаева, Л. Федорова // Профессиональная направленность обучения иностранному языку и ее роль в подготовке инженерных кадров: Сб. научн. трудов / Под ред. В. Д. Мусаевой. – Ташкент: Ташкент. Политех. ин-т, 1990. – С. 16–19.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. С. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Козловська І. М. Дидактика в контексті інтегрованого навчання: навч.-метод. посібник / І. М. Козловська. – Львів: НМЦ КПО, 1999. – 48 с.
4. Коннова З. И. Развитие профессиональной иноязычной компетенции будущего специалиста при многоуровневом обучении в современном вузе / З. И. Коннова / Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. – Тула, 2003. – 355 с.
5. Малафіїк І. В. Дидактика: навч. посібник / І. В. Малафіїк. – К.: Кондор, 2005. – 398 с.
6. Микитенко Н. О. Активне навчання у контексті формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю / Н. О. Микитенко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – Тернопіль: ТНПУ, 2008. – № 1. – С. 17–27.
7. Оганесян Н. Т. Педагогическая психология. Система разноуровневых контрольных заданий: учеб. пособие / Н. Т. Оганесян. – М.: КНОРУС, 2006. – 328 с.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 507 // Освіта в Україні: нормативна база. – 2-е вид. – К.: КНТ, 2006. – С. 289–324.
9. Спиридонова Э. В. Включение специальной литературы на иностранном языке в процесс профессиональной подготовки будущего инженера / Э. В. Спиридонова // Профессиональная направленность обучения иностранному языку и ее роль в подготовке инженерных кадров: сб. научн. трудов / Под ред. В. Д. Мусаевой. – Ташкент: Ташкент. политех. ин-т, 1990. – С. 20–22.